

Dlouhodobá strategie primární prevence na období
2024 - 2028

Strategie prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti resortu školství, mládeže a tělovýchovy

Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy (dále ministerstvo) má stěžejní podíl v primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v České republice. V oblasti protidrogové primární prevence bylo ministerstvo usnesením vlády č. 549/2003, o posílení národní protidrogové politiky, pověřeno koordinací primární protidrogové prevence na mezíresortní úrovni.

Je to dáno nejen celkovým počtem dětí, žáků a studentů vzdělávajících se ve školách, ale také celkovou délkou působení školního prostředí na ně. Období školního vzdělávání má velmi významnou funkci v oblasti formování osobnosti mladých lidí a vše, co se v tomto období nepodaří se jen velmi obtížně napravit v období dospělosti. Toto je také důvod, proč je oblasti prevence sociálně patologických jevů u školní populace věnována mimořádná pozornost, a to nejen ze strany ministerstva, ale i všech dalších složek podílejících se na řízení školství, zvláště pak krajů a obcí.

Sociálně patologické jevy vnímáme jako celek a až poté je pracovně dělíme na prevenci drogových závislostí a prevenci kriminality. Primární prevencí rozumíme veškeré konkrétní aktivity realizované s cílem předejít problémům a následkům spojeným se sociálně patologickými jevy, případně minimalizovat jejich dopad a zamezit jejich rozšíření.

Vymezení pojmů :

Cíle primární prevence. Cílem primární prevence v nejobecnějším pojetí je zamezení vzniku nežádoucího jevu, ke kterému se prevence vztahuje.

Případně minimalizace tohoto jevu, pokud již nastal. Mezi nejčastější sociálně nežádoucí jevy patří závislosti na návykových látkách, gamblerství, šikana, kriminální jednání, rasismus, promiskuita, předčasná sexualita a řada dalších.

Efektivnost preventivního programu předpoklady pro efektivní působení preventivních programů jsou např. kombinace mnohočetných strategií, kontinuita působení, cílenost a adekvátnost, propojenost, včasný začátek, pozitivní orientace. Podobně obecně je definována i neefektivní prevence, která je postavena na pouhém předávání informací, zastrasování, zákazech, mentorování, zatajování určitých faktů nebo jen na práci s emocemi.

Minimální preventivní program (dále MPP) – konkrétní dokument školy zaměřený zejména na výchovu žáků ke zdravému životnímu stylu, na jejich osobnostní a sociální rozvoj a rozvoj jejich sociálně komunikativních dovedností. MPP je vypracován na jeden školní rok školním metodikem prevence, podléhá kontrole České školní inspekce.

Nespecifickou primární prevencí se rozumí aktivity, které tvoří nedílnou součást primární prevence a jejímž obsahem jsou všechny metody a přístupy umožňující rozvoj harmonické osobnosti, včetně možnosti rozvíjení nadání, zájmů a pohybových a sportovních aktivit.

Primární prevence zahrnuje veškeré konkrétní aktivity realizované s cílem předejít problémům a následkům spojeným se sociálně patologickými jevy (dále SPJ), případně minimalizovat jejich dopad a zamezit jejich rozšíření.

Specifická primární prevence je systémem aktivit a služeb, které se zaměřují na práci s populací, u níž lze v případě jejich absence předpokládat další negativní vývoj a který se snaží předcházet nebo omezovat nárůst jeho výskytu. Jedná se o:

- a) *všeobecnou prevenci*, která je zaměřena na širší populaci, aniž by byl dříve zjišťován rozsah problému nebo rizika
- b) *selektivní prevenci*, která je zaměřena na žáky, u nichž lze předpokládat zvýšenou hrozbu rizikového chování
- c) *indikovanou prevenci*, která je zaměřena na jednotlivce a skupiny, u nichž byl zaznamenán vyšší výskyt rizikových faktorů v oblasti chování, problematických vztahů v rodině, ve škole nebo s vrstevníky.

Specifické primárně-preventivní programy v oblasti prevence jsou programy, které se zaměřují na určité cílové skupiny a snaží se hledat způsoby, jak předcházet vzniku a rozvoji sociálně patologických jevů. Právě jasná profilace těchto programů (snaha působit selektivně, specificky) na určitou formu rizikového chování odlišuje tyto programy od programů nespecifických.

Školní strategie prevence je dlouhodobým preventivním programem školy. Je součástí školního vzdělávacího programu, popř. přílohou dosud platných osnov a učebních plánů.

Definuje dlouhodobé a krátkodobé cíle, přizpůsobuje se kulturním a sociálním okolnostem i struktuře školy či specifické populaci jak v rámci školy, tak v jejím okolí. Pojmenovává problémy z oblasti sociálně patologických jevů, oddaluje, brání nebo snižuje jejich výskyt.

V dlouhodobé strategii naší školy jsme si stanovili cíle krátkodobého charakteru, ale samozřejmě především cíle dlouhodobé. Cílem je hlavně možnost výběru, vyzkoušení toho, co je pro školu (žáka) nejlepší, co bude fungovat a naopak, ukáže se také, co je pro naše podmínky nevyhovující, co nezabírá, co se prostě neosvědčilo.

Strategický plán slouží také k tomu, aby každý pracovník školy měl možnost kdykoliv si připomenout hlavní záměry v činnosti školy. Pro rodiče a veřejnost je materiálem informativním, který mimo jiné pomáhá při výběru školy a umožňuje lépe pochopit uskutečňování našich dílčích úkolů.

Krátkodobé cíle

- prohlubování komunikačních dovedností mezi učitelem, žákem a rodičem
- kladení důrazu na spolupráci s rodiči, informovanost rodičů
- včasné řešení problémů
- navozování příznivého psychosociálního klimatu ve třídě
- soustředěnost na včasné diagnostikování sociálně patologických problémů ve třídních kolektivech
- zaměření na včasné odhalování specifických poruch učení a jiných postižení

Dlouhodobé cíle

- ve spolupráci s rodiči formovat takovou osobnost žáka, která je s ohledem na svůj věk schopna orientovat se v problematice SPJ, zkoumat ji, ptát se, činit zodpovědná rozhodnutí, která si bude vážit zdraví svého i druhých, bude umět uvážlivě nakládat se svým volným časem a na přijatelné úrovni zvládat základní sociální dovednosti
- všestranný rozvoj osobnosti žáka
- budování dobrého vnitřního klimatu školy
- budování bezpečného prostoru

Zásady primární prevence ve školství

Prevence v působnosti resortu školství, zahrnuje především aktivity v oblastech:

- násilí a šikanování,
- záškoláctví,
- kriminality, delikvence, vandalismu aj. forem násilného chování,

- ohrožení mravnosti a ohrožování mravní výchovy mládeže
- xenofobie, rasismu, intolerance a antisemitismu
- užívání návykových látek (vč. alkoholu a kouření), anabolik, medikamentů a dalších látek
- virtuálních drog a patologického hráčství (gambling)
- diváckého násilí
- komerčního sexuálního zneužívání dětí
- syndromu týraných a zneužívaných dětí
- sekt a sociálně patologických náboženských hnutí

Členění primární prevence

- **Nespecifickou primární prevencí** se rozumí volnočasové aktivity, které tvoří nedílnou součást obecné primární prevence a jejímž obsahem jsou všechny metody a přístupy umožňující rozvoj harmonické osobnosti, včetně možnosti rozvíjení nadání, zájmů a pohybových a sportovních aktivit. Programy nespecifické prevence (např. různé volnočasové aktivity) by existovaly a byly žádoucí i v případě, že by neexistovaly sociálně patologické jevy
- **Specifická primární prevence** tj. systém aktivit a služeb jedincům, u nichž lze v případě jejich absence předpokládat další negativní vývoj. Podpůrné programy pro rizikové skupiny, pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami jako prevence před exkluzí

Cílové skupiny specifické primární prevence

Děti a mládež

Cílem působení v oblasti prevence sociálně patologických jevů je dítě odpovědné za vlastní chování a způsob života v míře přiměřené jeho věku s posílenou duševní odolností vůči stresu, negativním zážitkům a vlivům

- schopné dělat samostatná (a pokud možno správná) rozhodnutí
- přiměřenými sociálně psychologickými dovednostmi
- schopné řešit, případně schopné nalézt pomoc pro řešení problémů
- s vyhraněným negativním vztahem k návykovým látkám
- podílející se na tvorbě prostředí a životních podmínek.

Pedagogičtí pracovníci

- Zvyšování odolnosti dětí a mládeže proti sociálně patologickým jevům vyžaduje systémovou a koordinovanou přípravu realizátorů preventivních aktivit ve školách a školských zařízeních.
- Předpokladem naplňování cílů v oblasti prevence je pedagog vzdělaný, odborně erudovaný, komunikativně, psychologicky a speciálně pedagogicky vybavený.

Specifické cílové skupiny

Prevence samozřejmě předpokládá spolupráci celé řady složek. Naším cílem je, co nejvíce prohloubit spolupráci s rodiči, získat si na svou stranu veřejnost, zapojovat je do akcí, které pořádá škola. Vedle rodiny, školy a školských zařízení je třeba sladit, propojit a budovat co nejširší vztahy v oblasti sociálně právní ochrany dětí, zdravotnickými zařízeními, místní samosprávy (budovat dobré vztahy s Obecním úřadem), různými nestátními neziskovými organizacemi, poradenskými institucemi ve školství, policií, kulturními středisky, zájmovými organizacemi, podnikatelskými subjekty apod.

Závěr

Z vytyčených oblastí dlouhodobé strategie prevence vychází následně konkrétní **Minimální preventivní program prevence Základní školy a mateřské školy Loučeň** pro daný školní rok, který je zaměřen na vybrané oblasti prevence, na které se škola zaměřila. Jedná se o oblasti prevence spojené s drogami, s nimi související rizika a následky, šikana, oblast zdravotní prevence a s ní spojený zdravý životní styl, dopravní prevence, ekologie, mezilidské vztahy (např. lidé s různým handicapem – vzájemné spolužití), riziková chování (např. HIV, AIDS)

Nechceme mít MPP přeplněný skvostnými akcemi, kdy jedna pronásleduje druhou a tím se prevence na škole stane pouhou rutinou, čárkou a děti ji vlastně přestanou vnímat jako něco vážného, ale budou ji brát jako dobrou formu „jak se naučit“. To by byla jistě velmi špatná cesta.

Cílem tedy je, pokud se týče prevence sociálně patologických jevů, abychom připomínali dospělým, že škola děti učí, vychovává k ochraně vlastního zdraví, nabízí jim pozitivní alternativy využití volného času a pomáhá s jejich výchovou. Hlavní odpovědnost za děti mají však **vždy** rodiče, nebo zákonní zástupci. Ve škole jsou našimi spojenci především rodiče, kterým skutečně

záleží na šťastném a kvalitním životě jejich dětí. Nechceme – a ani pořádně nemůžeme – nahrazovat péči, kterou mají děti nalézt ve svých rodinách. A když se vyskytnou v naší škole takové děti, kterým domov nefunguje, tak se jim snažíme pomoci, podpořit je, jak nejlépe dovedeme. **A to má smysl!**

Zpracovala :

Mgr. Marie Maršíková

školní metodik prevence